

Moja svoboda, vaš zapor

Simona Toplak, 26.11.2019 - Finance

Danes svoboda per se ni ne vrednota ne cilj, ker smo vsi svobodni. Svoboda je cilj le skozi nesvobodo drugih.

Prebledela sem, ko mi je eden od tujih futuristov iz države, ki je imela apartheid, razlagal, da njegova bela hči in njena generacija ne le proučujejo Marxa kot znanstveni fenomen, ampak da dejansko verjamejo, da je to pravi recept za pravičnejšo družbo.

Na vprašanje, ampak kaj pa vsi mrtvi v imenu ideologije, absolutna nesvoboda v imenu ideologije in nemajhna revščina v imenu ideologije, sem dobila odgovor, seveda, seveda, brez tega. Težava je, da brez tega marksizma dlje kot na papirju ni. V praktičnem svetu, v svetu medsebojnih odnosov, človeških in finančnih, je marksizem mogoč le v diktaturi. To je v nesvobodi. To pa pomeni človeško in poslovno smrt.

Kaj je svoboda? Tako kot je dobro mogoče razlikovati samo tako, da človek razume koncept slabega, je svoboda nekaj, kar je mogoče razumeti samo prek razumevanja nesvobode. Nesvobodo pa težko dojameš, če si svoboden. Komunisti so v komunizmu absolutno svobodni. Danes smo v evropski in zahodni civilizaciji svobodni vsi. Pa nam je postalo od vse te svobode malo dolgčas.

Svoboda posameznika tudi ni absolutna, ampak je vedno omejena s svobodo drugih, je veljavni aksiom. Težava je, da se je pod kapitalizmom široko najbolj svobodna družba premaknila od tega aksioma k nekemu drugemu, nevarnemu stanju duha. Da je svoboda drugih – to pa pomeni svoboda splošno in večinsko – pogojena in zagotovljena z nesvobodo posameznika. Da se da svobodo tudi uveljavljati le prek nesvobode drugih. Nemalo ljudi je tako prepričanih, da je prav in svobodno posameznike v korist drugih omejevati.

Svoboda – kot svoboda govora, ustvarjanja, mišljenja, dela, posla – več nič ne pomeni, ker jo imamo in smo jo dosegli. Ne prisluškujejo vam v službi, ali pljuvate po predsedniku vlade. No, v redu, šala mala: morda vam Črnec zdaj nekaj prisluškuje, ampak kaj potem. Ne zaplenijo vam premoženja, ker imate tovarno, pa ga je treba v imenu svobode razdeliti drugim. Samo davek vam poberejo v duhu progresije. Ne nacionalizirajo vam stanovanja, ker se partija odloči, da imate dovolj eno sobo in da več ne potrebujete za dostojno življenje, in da je treba druge vaše sobe razdeliti. V Evropi, ki tega seveda sploh ni izkusila, je še težje definirati, kaj svoboda je, kaj je pridobljeno in kaj bi bilo mogoče izgubiti.

Zato svoboda ni več pomembna, ampak je pomemben privilegij. In ker se privilegija več ne da zagotavljati z več svobode zame – ker svobodo imam – se da privilegij, konkurenčnost, pamet, dobiti samo z manj svobode za druge. Zato ni neobičajno, da se Balkanci delajo norca iz Evrope, liberalnosti in svobode: saj v Evropi se več nič ne sme.

Za omejevanje svobode sem zelo občutljiva. Da, svoboda je, da zažgeš zastavo. In svoboda je, da s svojim premoženjem lahko delaš, kar hočeš. Da si na svoji zemlji svoj gospodar.

Danes spet pišemo o omejevanju pri Airbnbju. Airbnb kot platforma in kot poslovni model je zame tipičen simbol svobode. Na trg je prišlo tisoče nepremičnin, ki dotlej niso bile v uporabi in niso prinašale nobenega zaslužka. Ki so imele vrednost samo kot zid, ne pa kot posel.

Airbnb je oživil zidove in naredil ljudi bogatejše. Dal je delo. Zaradi Airbnbja je veliko mest dostopnejših manj bogatim, povečal je enakost, pocenil je cene bivanja in spodbudil del posla, turizma in podjetništva ljudi, ki se ga nikoli ne bi lotili. V okolja, spalna naselja, je pripeljal druge ljudi z drugimi navadami in interesi, zato bi lahko danes morda iz Siške in Fužin naredili destinacijo, ne pa le iz Tromostovja.

Seveda je Airbnb podražil cene stanovanj, najemov in lastnine. Seveda je ljudem, ki zgodovinsko ne marajo plačevati davkov, težko pobrati davke od takšnega oddajanja. Seveda turisti lahko motijo druge stanovalce, ampak ali jih res motijo turisti ali je problem stanovalcev njihova lastna zavist, da nekdo drug lahko, sami pa ne morejo. Da bi zavist reševali z zakonom ni le nesvobodno, ampak neumno.

Prebledim tudi, ko slišim, da bi bilo zaradi zmanjšanja izpustov v mestih morda pametno uvesti sistem parnepar, kdaj se lahko kdo vozi. Stisne me v želodcu, ko slišim, da bi bilo treba prepovedati krave. Nisem srečna, ko slišim, da je družbeno neodgovorno sesti na letalo in da je pametno porabiti 15 ur za 500 kilometrov z vlakom.

Včasih sem poslušala kliše, da kako mora država imeti in zagotoviti srečne in svobodne ljudi, da so samo ti naša prihodnost. Za srečo naj poskrbim sama, ampak to lahko samo, če mi ne vzamete svobode.